

DELO ODBOROV GENERALNE SKUPŠČINE OZN

Politični odbor razpravlja o izpopolnjeni resoluciji 7 držav in o kolektivni varnosti

Flushing Meadow, 17. okt. (Tanjug). Na večerajšnji dopoldanski seji političnega odbora so razpravljali o ukrepih kolektivne varnosti. Pred pričetkom razprave je čilski delegat Santa Cruz sporočil, da njegova delegacija umika svojo resolucijo, ki je določala razen odredb o spoštovanju človeških pravic in gospodarskih pomoči nerazvitim državam tudi sklenitev mirovne pogodbe med članicami OZN. Nato se je začela razprava o skupni resoluciji sedmih držav. Obravnavali so najprej operativne dele resolucije, na koncu pa pride uvodni del.

Več govornikov se je izjavilo za izpopolneno resolucijo sedmih držav, med njimi tudi jugoslovanski delegat dr. Aleš Bleber. Ukrajinski delegat je izjavil, da pomeni odredba o sklicanju Generalne skupščine na podlagi odločitve sedmih članov Varnostnega sveta kršitev Ustanovne listine OZN.

Na popoldanski seji je sovjetski delegat Višinski izjavil, da bo šel predlagateljem resolucije na rokovi in da je pripravljen priznati, da so nekatere izmed sproženih vprašanih problemi postopka, vendar je le Varnostni svet pristojen ugotoviti, ali je v resnici tako.

Višinski je nato nastopil proti predlogu, da bi o sklicanju posebnega zasedanja Generalne skupščine odločala navadna večina in zahteval dvestojinsko večino. Prav tako je nastopil proti 24 urnemu roku za sklicanje izrednega zasedanja in zahteval 15-dnevni rok. Predlagal je nadalje, naj bi se v resoluciji ertala točka, ki določa, da bo Varnostni svet lahko sklical izredno zasedanje Generalne skupščine, ako bi se za to izjavilo le sedem članov.

Na današnji dopoldanski seji političnega odbora so pretresali prvo poglavje operativnega dela resolucije, po katerem bi bilo treba sklicati Generalno skupščino v 24 urah k izrednemu zasedanju, kadar Varnostni svet ne bi mogel delovati zaradi uporabe pravice veta.

Indijski delegat Benegal Rau je nastopil proti roku 24 ur in je predlagal rok enega tedna. Njegov predlog je podprl beloruski delegat, ki je predlagal rok dveh tednov.

Pri razpravi o drugem poglavju operativnega dela resolucije, po katerem naj se ustanovi poseben organ Generalne skupščine avarnostna patrolja, ki bi izvajala nujno in neposredno anketo na ozemlju, kjer bi grozil izbruh spopada, je sovjetski delegat Višinski dejal, da je sovjetska delegacija pripravljena podpreti določbe iz tega poglavja, če se napravijo določene spremembe. Zahtevali je, naj se v avarnostno patroljo pritegne vseh pet velikih sil. Izrekel se je proti ustanovi operativnih opazovalcev, s katerimi naj bi razpolagala avarnostna patrolja.

Višinskemu je odgovoril ameriški delegat Dulles. Izjavil je, da bi predlagatelj resolucije pozdravil udeležbo petih velikih sil v tem organu. Po njegovih besedah naj bi avarnostna patrolja predlagala svoje poročilo nekemu višjemu organu in je pri tem omenil Malo skupščino, kateri naj bi se dala pooblastila za izdajanje ukrepov na podlagi lastnih sklepov.

Dullesov predlog sta podprla sirski in pakistanski delegat.

Sovjetski blok ni pristopil h konvenciji o kaznovanju genocidov

14. oktobra je se 5 držav ratificiralo mednarodno konvencijo v preprečevanju in kaznovanju genocidnih zločinov. In sicer Francija, Haiti, Costarica, Koreja in Kambodža. S tem se je število držav, ki so ratificirale to mednarodno konvencijo, dvignilo na 22. Konvencijo so ratificirale: Avstralija, Ekvador, Salvador, Etiopija, Francija, Guatemala, Haiti, Island, Izrael, Jugoslavija, Liberi, Ceylon, Costarica, Kambodža, Jordan, Koreja, Norveška, Panama, Monacco, Saudska Arabija, Turčija in Vietnam.

ZDA še niso ratificirale konvencije, ameriški delegat v upravnem odboru Generalne skupščine pa je izjavil večraj, da je ZDA žal, da so zamudile ratifikacijo in da so jo pripravljene v najkrajšem ratificirati brez pridržka.

Sovjetska zveza, Ukrajina, Belorusija, Češkoslovaška in Bolgarija so podpisale konvencijo s pridržkom. Zavarovale so se pred določbo o pristojnosti mednarodnega pravnega sodišča glede na izvajanje, uporabljanje in razlaganje mednarodne konvencije o preprečevanju in kaznovanju genocidnih zločinov. Ker so postavile pridržke, omenjene države sovjetskega bloka niso pristopile h konvenciji.

Velika Britanija je doslej postavljala nekatere pripombe k besedilu konvencije. Svoje stališče pa je naslanjala na sovjetske pridržke ter zahtevala, da konvencija ne bo oživitvena, dokler mednarodno pravno sodišče ne bo rešilo vprašanja pridržkov. Toda zaradi novega položaja, ker je se 5 držav brez pridržka ratificiralo konvencijo, je britanski delegat večraj v pravem odboru izjavil, da njegova vlada želi, da bi se konvencija o genocidu izvajala na vsem svetu kot obvezno besedilo brez pridržka.

Tako je ostal sovjetski blok izven skupnosti držav, ki so pristopile h konvenciji, katere smoter je preprečevanje enega izmed največjih zločinov proti človeštvu. Zakaj ZSSR ni pristopila h konvenciji? Mnogi krogi v Lake Successu si razlagajo sovjetsko stališče kot znamenje, da imajo v Sovjetski zvezi načrt, da bi preselili nekatere narode, preseljevanje narodov pa spada pod genocidni zločin.

Varnostni svet proučuje obtožbe Egipta proti Izraelu

Flushing Meadow, 17. okt. (Tanjug). Varnostni svet je večraj proučeval

Obroč okrog Fenjanga se oži

Britanske čete zavzele Sarivon, južnokorejske so pred Kamhungom in 34 km od Fenjanga

Tokio, 17. okt. (Ass. Pr.). Po poročilu štaba 8. ameriške armade so britanske čete zavzele davi Sarivon, važno železniško in cestno križišče na poti Seul-Fenjang, 50 km južno od Fenjanga.

Na vzhodni obali Koreje so enote 1. južnokorejske divizije prišle do 10 km pred Kamhungo, važno industrijsko središče na vzhodni obali Koreje severno od Vonsana. Druge enote iste divizije so čistile področje Vonsan-Jonghung. Na tem sektorju niso nudili Severni Koreji pomembnejšega odpora. V večerajšnjih borbah je bilo ujetih okrog 1000 severnokorejskih vojakov. Po zadnjih sporočilih s fronte na Koreji so južnokorejske in ameriške oborožene sile prodrele danes do položajev 34 km od severnokorejske prestolnice Fenjanga. Poročilo 8. ameriške armade pravi, da so enote južnokorejske 1. divizije zavzele danes mesto Hvaam, 37 km jugovzhodno od Fenjanga, deli ameriške 1. konjeniške divizije pa so prodrli v mesto Hvaandzu, ki je oddaljeno samo 34 km od Fenjanga.

Enote 8. južnokorejske divizije so prodrele na nekoliko kilometrov pred mesto Songdon, važno cestno križišče na poti Vensan-Fenjang. Po poročilu generala Mac Arthura je ameriško letalstvo že poslučuje letališča Sinmaksu, ki so ga sinoči zavzele ameriške čete. Danes dopolne so ameriške transportne eskadrilje prepeljale na to letališče sto ton streljiva, bencina in hrane za preskrbovanje 8. armade.

Lovci in bombniki oboroženih sil držav članic OZN, ki se bore v Koreji, neprenehoma napadajo severnokorejske cilje, tako na fronti kakor v zadledju. Z zavzetjem Hvaama, Hvangdza, Suana in Sarivona so ameriške, britanske in avstralske oklepne enote premagale zadnje planinske vrhove, ki so jih ločili od severnokorejske prestolnice Fenjanga. Med temi mesti in Fenjangom ni več nobenih naravnih ovir.

Agencija Nova Kitajska prenaša sporočilo glavnega štaba severnokorejske vojske, da severnokorejske enote na področju Kesonga še naprej zadajajo ameriškim četam protudarce in težke izgube. Da bi organizirale boljše obrambo, pristavljata sporočilo, so se severnokorejske čete umaknile na že

egiptovske obtožbe, da so izraelske oblasti izgnale več tisoč palestinskih Arabcev in da je Izrael kršil pogodbo o premirju z Egiptom.

Egiptski predstavnik je izjavil, da izvaja Izrael »napadalo svetovno politiko cionizma, da je Izrael kršil egiptovsko-izraelsko mejo in da pomeni to ravnanje izraelske vlade kršitev miru.

Izraelski predstavnik, ki je bil obmenjen z jordanjskim predstavnikom poklican na sejo Varnostnega sveta, je dejal, da Izrael ni nikdar kršil egiptovske meje. Izrael ima po pogodbi o premirju pravico, da ne sprejema oseb, ki so bile med podpisovanjem pogodbe izver izraelskega ozemlja.

Sestanek med Dullesom in Višinskim

Flushing Meadow, 17. okt. (Tanjug). Ameriški delegat John Foster Dulles in šef sovjetske delegacije Andrej Višinski sta imela danes zasebni sestanek, na katerem je bil navzoč tudi sovjetski delegat Malik. Na sestanku je bilo izmenjano stališče obeh delegacij glede predloga za resolucijo sedmih držav o razširjenju pooblastil Generalne skupščine, ki ga sedaj obravnava politični odbor Generalne skupščine. Po sestanku, ki je trajal 40 minut, je bilo izdano skupno poročilo, v katerem je rečeno, da so se razgovori tikali vprašanja nekaterih nesporazumov v zvezi z resolucijo o kolektivni akciji za mir, da je prišlo med razgovorom do popolne in odkrite izmenjave stališče, niso pa bili doseženi nobeni pozitivni rezultati.

Britanski študentje za izstop iz mednarodne zveze London, 17. okt. (Tanjug). Večina članov delegacije Nacionalne zveze britanskih študentov, ki so sodelovali na II. kongresu Mednarodne študentske zveze v Pragi, je predlagala, naj britanski študentje izstopijo iz Mednarodne študentske zveze. Londonski »Times« objavlja poročilo večine članov delegacije, v katerem je med drugim rečeno, da je Mednarodna študentska zveza, katere delavnost temelji izključno na programu ene stranke, pokazala na kongresu v Pragi svojo nestrpnost in brezobzirnost do stališča manjšine. Zategadelj zahteva 11 do 15 članov britanske delegacije, naj Zveza britanskih študentov izstopi iz Mednarodne študentske zveze.

Vsi britanski študentje se morajo seznaniti s tem poročilom, o katerem bodo razpravljali na zasedanju Sveta nacionalne zveze britanskih študentov, ki bo prihodnji mesec v Liverpoolu.

Turška vlada zavrnila dve bolgarski noti

Ankara, 17. okt. (Tanjug). Turška vlada je zavrnila noti bolgarske vlade z dne 20. oktobra, v katerih protestira proti kršitvi turško-bolgarske konvencije o emigraciji iz 1925 in proti zaprtju turško-bolgarske meje.

V odgovoru, ki je bil izročen bolgarskemu predstavniku v Ankari 16. oktobra, je turška vlada poudarila, da ne more takoj sprejeti vseh oseb, ki jih bolgarske oblasti pošiljajo v Turčijo, ker je Turčija svoj čas izrazila pripravljenost sprejeti samo določeno število. O zaprtju turško-bolgarske meje je turška vlada izjavila, da je to storila zato, ker je Bolgarija uporno vztrajala in brez vizuma hotela poslati organe čez mejo.

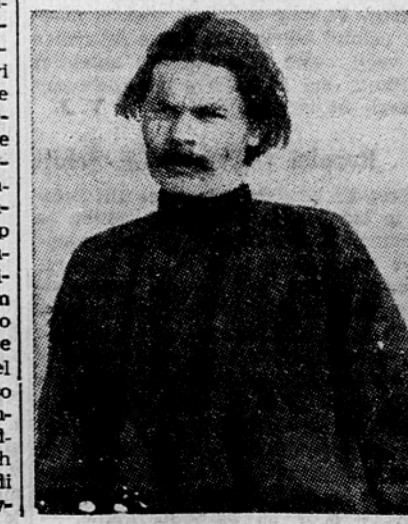
Achesonov demanti

Washington, 17. okt. (Un. Pr.). Minister za zunanje zadeve ZDA Dean Acheson je danes demantiral kot »popolnoma izmišljene in neresnične« vesti sovjetske agencije Tass, da so ZDA sklenile z Veliko Britanijo tajni sporazum, po katerem naj bi se otok Formozza spreminil v ameriško kolonijo.

ijenskih razmer: iz splošne zaostlosti, otopenosti, revščine in lenobe, iz sramotne nagnjenosti ljudi, da se hitro vsem privadijo, iz trdovratnosti s katero se oklepajo trvajenega življenja. pa naj bo še tako zgrešeno. lskal je človeka »živo dejavno vero«, našel pa je primitivnega človeka, v katerem so bile posebejlene vse strahote ruske province.

V takih bojih med dvomom in upanjem, med nevero in vero je Gorki doživel kot človek in umetnik. Po dolgem tavanju se je zavedel svoje ga poklica, delal je, zato mračno okolje, ki ga je obdajalo kakor prepelj, ni več budilo v njem zgolj brezupa, marveč je oblikovalo človeka z

Maksim Gorki

V nekaj vrstah

Bonn, 17. okt. (AFP). Predsednik zahodnonemškega parlamenta dr. Erich Kohler je pod-1 ostavko na svoj položaj. Sodijo, da bo Kohler stopil v diplomatsko službo in postal prvi povojni nemški konzul v Sidneju v Avstraliji. Krščanskodemokratska parlamentarna skupina, katere član je bil Kohler, je izvolila za njegovega namestnika na položaj predsednika parlamenta dr. Hermana Ehlersa.

Frankfurt, 17. okt. (Reuter). Zahodnonemška vlada je imenovala še tri zahodnonemške konzule v tujini. Ta konzula v Ankari je imenovan dr. Kurz. V kratkem bodo imenovani še zahodnonemški konzuli v Bruslju, Atenah in Kodanju. Doslej je imela Zahodna Nemčija svoje konzulate v Londonu, New Yorku in Parizu.

Djakarta, 17. okt. (AFP). Večraj je bil podpisan sporazum o gospodarskem sodelovanju med ZDA in Indonezijo, po katerem bodo nudile ZDA Indoneziji gmotno pomoč, dajale nasvete in navodila iz tehnike, zdravstvene službe in prosvete.

Britanski študentje za izstop iz mednarodne zveze

London, 17. okt. (Tanjug). Večina članov delegacije Nacionalne zveze britanskih študentov, ki so sodelovali na II. kongresu Mednarodne študentske zveze v Pragi, je predlagala, naj britanski študentje izstopijo iz Mednarodne študentske zveze. Londonski »Times« objavlja poročilo večine članov delegacije, v katerem je med drugim rečeno, da je Mednarodna študentska zveza, katere delavnost temelji izključno na programu ene stranke, pokazala na kongresu v Pragi svojo nestrpnost in brezobzirnost do stališča manjšine. Zategadelj zahteva 11 do 15 članov britanske delegacije, naj Zveza britanskih študentov izstopi iz Mednarodne študentske zveze.

Vsi britanski študentje se morajo seznaniti s tem poročilom, o katerem bodo razpravljali na zasedanju Sveta nacionalne zveze britanskih študentov, ki bo prihodnji mesec v Liverpoolu.

Turška vlada zavrnila dve bolgarski noti

Ankara, 17. okt. (Tanjug). Turška vlada je zavrnila noti bolgarske vlade z dne 20. oktobra, v katerih protestira proti kršitvi turško-bolgarske konvencije o emigraciji iz 1925 in proti zaprtju turško-bolgarske meje. V odgovoru, ki je bil izročen bolgarskemu predstavniku v Ankari 16. oktobra, je turška vlada poudarila, da ne more takoj sprejeti vseh oseb, ki jih bolgarske oblasti pošiljajo v Turčijo, ker je Turčija svoj čas izrazila pripravljenost sprejeti samo določeno število. O zaprtju turško-bolgarske meje je turška vlada izjavila, da je to storila zato, ker je Bolgarija uporno vztrajala in brez vizuma hotela poslati organe čez mejo.

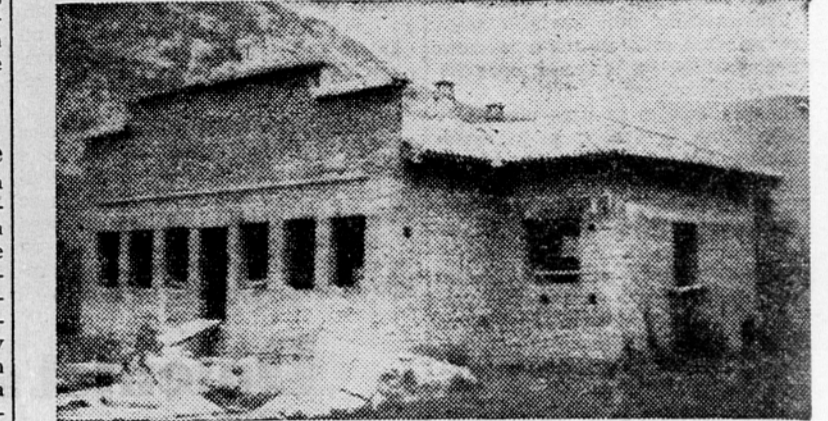
Sveti državljani v Solkanu. zgled ljudskim odborom

»Odkar imamo pri nas svete državljane, gre delo oboroženo.« Zadolžen pove predsednik mestnega ljudskega odbora v Solkanu. »Na noben drug način bi državljani ne mogli tako neposredno sodelovati pri delu ljudske oblasti. Res je, da so zbori volivcev ena vrsta sodelovanja z oblastjo, toda pri delu oblasti pa lahko najtesneje sodelujejo le sveti državljani. Zato smo jih izbrali takoj, ko je bil izvoljen novi ljudski odbor. Na prvem zasedanju MLO pa smo jih potrdili, tako kot to zahteva zakon. Od takrat pa do danes so sveti državljani opravili že veliko dela. Bili so velik pomočnik ljudskemu odboru.«

Vsak odbornik ima svoj svet ali pa komisijo državljanov. Tako sodeluje

frontnih enotah, člani sveta pojasnjujejo odkupe in tolmajo uredbe. Tako se ljudje v Solkanu na zborih volivcev temeljito pogovorijo, koliko morajo oddati. Večkrat ima svet tudi posvetovanja s kmetovalci. Zato v Solkanu vse odkupe in obveznosti do države v redu izpolnjujejo. Odkup mesa, masti, mleka in volne celo stalno presega.

Važna in odgovorna je naloga prosvetnih svetov pri ljudskih odborih. Te se prav dobro zavedajo tudi v Solkanu. Svet vodi odbornik Ivan Brajdač. Člani sveta se pogosto sestajajo. Njihovo delo je zelo pestro. Skrbijo za šolo, s katero so v stalnem stiku, sodelujejo z roditeljskimi sveti, mesečno pa imajo sestanke.

Novo kopalnice v Solkanu

pri delu mestnega ljudskega odbora Solkanu namesto sedem do osem odbornikov kar 51 volivcev — članov svetov in komisij državljanov. Solkančani dobro poznajo ljudi, ki jih zastopajo v svetih državljanov. Saj to so najboljši frontovci in delavci Solkana. Kadar vidijo Solkančani Srebrničevega Loiza člana komisije za preskrbo, kako hiti na mestni ljudski odbor, že vedo, da je Lojze spet odkril napake pri preskrbi in gre nanje opozarjati mestni odbor. Nato pa navadno skličejo vso komisijo in se pogovorijo, kaj je treba ukiniti. Skrb za pravilno in pravočasno razdeljevanje živil, skrb za to, da je vedno na zalogi sočivje, ter skrb za kulturno potrebo v prodajalnah — vse to in še mnogo drugega je delo komisije državljanov za trgovino in preskrbo.

Poverjenik za socialno skrbstvo Anica Vuga ima tudi svoj svet državljanov. Sama ne bi zmogla naporenega dela, ki ga tirja njeno poverništvo. Svet sedmih ljudi pa lahko vse delo obdeli in vestno opravi. S tereniskimi obiskovalkami socialno ogroženih ter družin z otroki je svet v stalnem stiku. Za vsako družino ve, kako živi. Tudi pomoč Mednarodnega dečjega fonda pravilno razdeljuje. Solkan je velik in kako naj bi vse delo opravil sam poverjenik? Svet pa to lahko opravi.

Med vsemi komisijami in sveti dela najbolje svet pri poverjenstvu za državne nabave in kmetijstvo. Vodi ga poverjenik Jože Braščak. Na ta svet odpade največ dela. Svet izdeluje plane za odkupe in jih nato predlaga izvršnemu ljudskemu odboru. Na zborih volivcev, ki so v Solkanu po

stariš šolskih otrok. Njihova skrb, da vzgaja naša šola skupno s stariš dobre državljane naše socialistične domovine. Med počitnicami je prosvetni svet organiziral šestdnevno kolonijo za šolske otroke v Solkanu. Toda šola ni edino delo tega sveta. Njegovo delo je skrb za vsestransko kulturno in prosvetno življenje v mestu. Uspeh solkanske dramske družine, ki je nastopila že 15-krat izven Solkana z dramo »Ogenj in pepele«, ter živahna dejavnost sindikalnega kulturno umetniškega društva »Janko Premrl« stav ne majhni meri zasluga prosvetnega sveta.

Planska komisija in poverjenik za komunalne zadeve imata skupni svet državljanov, ki pomaga presojeti in izdelovati plane ter jih nato tudi uredničevati. Da plani, ki jih je predlagal Svet državljanov, sprejel ter potrdil pa mestni ljudski odbor, ne ostanejo samo na papirju, nam govori veliko in moderno letos zgrajeno kopalnice, lepo urejen trg Jožeta Srebrničevega, mestna kavarna, pločniki, ki jih sedaj urejujejo po vsem Solkanu, in še več drugih manjših in večjih gradenj. Plan tega sveta pa je še obširen.

O delu sveta državljanov za finance nam je dejal predsednik mestnega ljudskega odbora: »Bašnova Marija in njen svet delata zelo dobro. To dokazujejo v redu plačani davki.«

Ze iz teh nekaj primerov iz Solkana lahko vidimo, kako koristna so sveti in komisije državljanov. Morda naši ljudski odbori bi upravljali svoje delo dosti bolje, če bi imeli svete državljanov kot jih predpisujeta 113. in 104. člen splošnega zakona o ljudskih odborih. (—)

Razstava belokranjskega gospodarstva

V soboto zvečer je bila v domu ljudske prosvete v Crnomlju slovesna otvoritev razstave belokranjskega lokalnega gospodarstva. Na razstavi si obiskovalec lahko ogleda njegovo bogato povojno rast na vseh področjih. Razstavljeni so najrazličnejši kmetijski pridelki, sadje, vino, proizvodi lesne, premogovne, železarske industrije itd. Tudi tradicionalno belokranjsko tkalstvo je zastopano s slovitiimi izdelki ženske domače obrti, dalje spominjski predmeti iz belokranjske folklorne in iz narodno osvobodilne borbe. Zanimivost razstave belokranjskega gospodarstva je v tem, da kažejo vsi razstavniki predmeti, kako je mogoče do lokalne vire v gospodarstvu izbrabiti za gospodarski napredek dežele. Stevilne novogradnje, ki so po vojni zrastle na pogoriščih in ruševinah, dediščini okupatorja, dokazujejo, da se je znalo be-

lokranjsko lokalno gospodarstvo uspešno lotiti reševanja gospodarske zaostlosti Bele Krajine izza predvojnih let. Stevilne nove šole, nove tovarne, opakarne, moderniziran premogovnik, orjaški silosi prepričljivo dokazujejo, da je v kratkih letih svobode Bela Krajina že precej ustvarila.

Poseben oddelek na razstavi je odmerjen belokranjski folklori in njenim zanimivostim. Na odru razstavne sobe je urejena domača soba s kolovratom, belokranjsko krošnjo in narodnimi namami iz vseh predelov Bele Krajine. Z značilnimi belokranjskimi pregovorji, ki kot dekorativne napisne table pridobivajo razstavo, je ta pridobila nekaj domačega, pristno belokranjskega. V gostinskem oddelku razstave pa je ob večerih prikazano vse, kar je Bela Krajina v svojih narodopisnih posebnostih prispevala k narastu naše kulturne prosvetne delavnosti.

Ob romanu Maksima Gorkega

„MATVEJ KOŽEMJAKIN“

Maksim Gorki spada pri nas med tiste pisatelje, ki so doživeli največ prevodov v slovenščino. Prvi prevodi njegovih del segajo že v l. 1910. 1911, 1912, se množijo od leta do leta, tako da imamo danes poslovenjenih okoli petindvajset njegovih romanov, povesti in dram. Po vojni si prizadeva zlasti Cankarjeva založba, da bi izdala njegovo izbrano delo; doslej je izšlo že pet romanov: Artamonovi, Mati, Trije ljudje, Zivljenje Klime Samgina, Matvej Kožemjakin — in zbirka novel z naslovom »Makar Cudra«. Med vsemi temi prevodi pa še vedno pogrešamo eno njegovih najboljših del »Spomini na sodobnike«. Edinstvenost te knjige ne le v ruski, marveč tudi v svetovni literaturi je poudaril že Josip Vidmar, ki je prevedel pred vojno iz nje poglavje o Tolstoju. V primerjavi s knjigami te vrste ji prisoja veliko vrednost in pravi, da je po dragocenosti nemara enakovredna Eckermannovim »Pogovorom z Goethejem«, če jih celo ne presega. V njej ne najdemo le vernih in živih portretov njegovih sodobnikov, marveč se razodeva bralec tudi Gorki sam, morda bolj kakor v katerem koli drugem delu. Zato bi bilo prav, če bi Cankarjeva založba, ki po vsem videzu izdaja dela Gorkage povsem sistematično, izdala kot naslednji zvezek izbranih del prevajalca »Spomine na sodobnike«.

Maksim Gorki, s pravim imenom Aleksej Maksimovič Peskov, se je rodil 16. (28.) marca 1868 v Nižnem Novgorodu kot sin stromašnega obrtnika. Po očetovi smrti je preživel težko mladost v hiši starega očeta, ki jo je popisal v avtobiografskem romanu »Dejinstvo«. Delal je v raznih poklicih, Zelja, da bi videl kje živi in kakšni ljudje ga obdajajo, ga je gnala, da je prehodil peš velik del Rusije. Dasi je nenehno bral, da bi nadomestil šolsko izobrazbo, je bila njegova poglavitna šola življenje samo. V tem svojem življenju med brezpravnimi, potepuhi in bosjaki, ki so bili njegovi delovni tovariši in sopotniki njegove mladosti, si je pridobil bogate življenjske izkušnje in globoko poznavanje človeške narave. Stik z grobo življenjsko stvarnostjo pa je bil za mladega Gorkage tudi vir trpljenja in hudih notranjih bojov: »... na pol step sem hodil med ljudmi in nisem razumel smisla njihovega življenja in njihovega trpljenja; skoraj ob pamet sem bil od groze nad njihovo neumnostjo in surovostjo, in moja nemoč me je tlačila k tlom, ker nisem nikjer našel odgovora na pekoča vprašanja, ki so mi trgala dušo.« Kakor večina dojemljivih ljudi, ki hodijo po svetu z odprtimi očmi, kakor večina tedanjih mladih ruskih intelektualcev, je tudi Gorki iskal izhoda iz nezgodnih živ-

»živo dejavno vero«, humanista in borca. Njegova prva povest »Makar Cudra« je izšla v Tiflisu v časopisu »Kavkaz« leta 1892. Pozneje je prišel v Samaro kot sodelavec nekoga časopisa in v tem so pričele izhajati povesti, s katerimi je hitro zaslovel. L. 1898 sta izšla dva zvezka njegovih povesti in dosega za tisti čas ogromno naklado 100.000 izvodov. Njegova popularnost je bila tako velika, da so prosjačiji bosjaki av imenu Gorkage. Z dramo »Na dnju«, ki so jo uprizorili leta 1902 v MHAT v Moskvi, pa je zaslovel po vsem svetu. Ko je bil Gorki l. 1905 aretiran v zvezi s krvavimi dogodki 22. januarja, je proti njegovi aretaciji protestirala in demonstirala vsa kulturna Evropa in Anatole France je na nekem zborovanju izjavil, da Gorki ne pripada le Rusiji, marveč vsemu svetu. Leto dni pozneje je Gorki odšel v tujino, obiskal Ameriko in se dokončno nastanil na Capriju — tod je nastala znamenita korespondenca z Leninom — in se vrnil v Rusijo šele po sedmih letih. Leta 1914 je izšel prvi del njegove avtobiografske trilogije »Dejinstvo«, drugi in tretji del (Med ljudmi in Moje uverbe), pa je končal v Sorrentu v Italiji, kamor je odprtoval ob koncu revolucije zaradi slabega zdravja. Trilogijo prištevajo nekateri k njegovim najbolj uspešnim delom. V zadnjem obdobju svojega življenja je napisal »Klima Samgina«, »Nove povesti« in »Spomini na sodobnike«.

»Ko je Puškin prebral prvi koncept rokopisa »Mrtvih duš«, ki mu ga je

prinesel Gogolj, je vzkliknil: »Bog, kako žalostna je Rusija! Isto bi moral reči vsak resen bralec, ki se je pogolobil v »Kožemjakina«: »Žalostna je Rusija! Ta vtiš žalosti, globoke, ginljive žalosti ne izgine dolgo po končanem branju te knjige. Vsaj mene dolgo ni zapustil. Tudi zdaj, ko se spominjam »Kožemjakina«, ponaviljam: »Žalostna je Rusija! Toda ta vtiš žalosti seveda ni pisateljeva krivda, marveč njegova velika zasluga: žalosten je, da žalostnejši biti ne more, prav predmet, ki ga riše. V njegovi knjigi imamo opravka z istim mračnim okoljem, s istim »mračnim carstvom«, ki ga je prikazoval že Ostrovski. Dobro ljubov je mislil, da je že konec tega mračnega cesarstva, toda obstajalo je še petdeset let po njegovi smrti in še danes obstaja, vseč kakor teška utež na nogah ruskega ljudstva.«

Tako je pisal Plehanov Gorkemu, ko je izšel Matvej Kožemjakin, to je vtiš, ki ga naredi knjiga na bralca. Rusija v začetku in v zrell obliki njegovega ustvarjanja je še prav tista Rusija, ki jo je poplaval in nad njo obupoval že toliko pisatelj pred njim. Kdo je Kožemjakin in kaj počne, da je z njim tako hudo? Malomeščan je, in to malomeščan v ruski provinci. To je obilomovščina, kakršno si težko predstavljate še kje drugje na svetu. Kožemjakina razjeda dolga in brezdelje, ki ga spremljata od rojstva in ki jima ne more in ne zna pobegniti. Bolj bister, bolj krotak in dobrodušen je od svojih somoščanov in bor v razliko od njih razmišlja, vsa-

ja v njem nezavedna slutnja, da bi bilo življenje lahko drugačno, bolj polno in sočno, ne pa zapisanu otopenosti in sivi puščobi, ki jo prednjačijo divjaški ekscesi in brezumnost. Toda kako priti iz začaranega kroga? Vzpodoba se redke in rahle in ko je rešitev blizu, je Kožemjakin že na koncu svoje življenjske poti. Ob Kožemjakinovi usodi prikaže Gorki okolje ruskega provincialnega mesta in razkriva tipljene abozelne ruske duše in njene posledice. Razkriva življenje ljudi, ki se boje živeti na svojo odgovornost, rajši vidijo, da kdo drug odgovarja za vse pred bogom in carjem, nečesto vzeti nase ničesar, razen pretepanja. Prikažejo tiste, ki vse življenje vcepjajo ljudem to, česar sami ne verjamejo, govori o prizadevanju po zadovoljstvu brez naporov, o ruskih ljudeh, ki ne poznajo mere v oblasti, o mučnicah, ki postanejo sami mučitelji in grozovitje, brž ko jim izročijo oblast v roke.

Gorki ni ustvarjalec v tistem smislu kakor Tolstoj, Čehov, Gogolj ali Puškin. V svojem pripovedovanju je morda celo malce okoren in težak in vsa njegova dela oblikovno niso zgrajena povsem dovršeno. Toda odličen opazovalec življenja je in prav tako velik psiholog Rahlčuten in dojemljiv je za tiste utripe življenja, ki ostanejo površnemu opazovalcu vselej neznan; predvsem pa, bil je človek z »živim, pravičnim, modrim srcem« — in kaj je večje od tega? 18. junija leta 1936 sta Rusija in ves svet izgubila prav tako velikega pisatelja kakor dragocenega človeka. B. J.

UREDBA O ODKUPU VINA

Na podlagi 1. člena zakona o pooblastitvi vlade LRS za izdajanje uredb na področju narodnega gospodarstva izdaja vlada LRS po predlogu ministra za državne nabave LRS

uredbo o odkupu vina v gospodarskem letu 1950-1951.

I. TEMELJNE DOLOCBE

Cl. 1. Da se zagotovijo potrebe izvoza in prednostne potrebe domače potrošnje vina, bo država v gospodarskem letu 1950-51 odkupila vino po določbah te uredbe.

Cl. 2. Vinogradniki in vinogradniške zadrage, ki predelujejo vino na lastnem ali v zakup vzetem zemljišču, so dolžne prodati državi določen del presežkov vina od celjnih in necepljenih trt po določenih državnih (vezanih) cenah.

Za obvezno prodano vino prejmejo pridelovalci poleg plačila v gotovini tudi bone za nakup blaga po predpisih uredbe o trgovini po vezanih cenah.

Cl. 3. Cene vina, ki se odkupi po določbah te uredbe, določa minister za državne nabave glede na vrsto in alkoholno stopnjo.

Cl. 4. Po izpolnitvi dospele obveznosti lahko pridelovalec s prostimi presežki vina prosto razpolaga po veljavnih predpisih.

II. PREDPISOVANJE OBVEZNE PRODAJE

Cl. 5. Minister za državne nabave izda plan obveznega odkupa vina in ga razčleni na posamezne vinorodne okraje.

Izvršilni odbori okrajnih oziroma mestnih ljudskih odborov ugotovijo po gospodarskih planih kmetičkih in vinogradniških delovnih zadrug in zadrugah ekonomij količino vina, ki ga morajo te oddati. Preostali del plana obveznega odkupa vina razčlenijo izvršilni odbori okrajnih ljudskih odborov na krajevne ljudske odbore, pri čemer upoštevajo ugotovljeni hektarski donos grozdja v območju posameznih krajevnih ljudskih odborov.

Cl. 6. Po prejemu okrajnega plana odkupa vina ugotovi izvršilni odbor krajevnega ljudskega odbora, katera gospodarstva imajo tržni presežek vina in jim v okviru kvote odkupnega plana predpiše količino vina, ki ga morajo prodati državi, ter kateremu od njihovo podjetju oziroma za odkup pooblaščenim kmetijskim zadrugam ga morajo predati.

Cl. 7. Količino obvezne prodaje vina predpiše izvršilni odbor krajevnega ljudskega odbora vsakemu posameznemu vinogradniškemu posestu z odločbo v višini od 30 do 60% ugotovljenega tržnega presežka vina. Odstotek obvezne prodaje se določa zlasti glede na velikost celotnega posestva, velikost vinogradniške površine, strukturo gospodarstva in družinske razmere pridelovalca.

Vinogradniški gospodarstvom, ki so obnovila po osvoboditvi vinogradniške površine, se od obnovljenih površin predpiše obvezna prodaja za 50 do 75 odst. pod normo, določeno po 6. členu te uredbe.

Cl. 8. Tržni presežek ugotovi krajevni ljudski odbor na podlagi ugotovljenega hektarskega donosa grozdja in pridelka vina po obdobju 150-200 l vina na vsakega družinskega člana, ki je nad 15 let star in živi s pridelovalcem v skupnem gospodinjstvu. Količino vina, ki se v tej meji proti pridelovalcu za potrebe gospodinjstva, določa za posamezne okraje oziroma predele minister za državne nabave.

Cl. 9. Pridelovalci vina, ki jim je predpisana obvezna prodaja vina, morajo v 14 dneh po pravomočnosti odločbe skleniti s pooblaščenim odkup-

nim podjetjem oziroma s pooblaščenim kmetijsko zadrugo pogodbo o prodaji vina, s katero se določi med drugim količina in sorta vina, ter kraj in čas dobave.

Pridelovalci morajo oddati vino naravno in nepokvarjeno.

Cl. 10. Minister za državne nabave določi s posebnimi navodili, katera gospodarstva in ob kakšnih pogojih se lahko izvajajo iz obvezne oddaje po tej uredbi ter kraje oziroma predele, v katerih se vino ne bo odkupovalo po določbah te uredbe.

Cl. 11. Količine vina letine 1950, ki so bile doslej kontrahirane s pooblaščenimi odkupnimi podjetji ali so bile tem podjetjem prodane po določenih državnih (vezanih) cenah, se vstavejo v predpis obvezne prodaje po tej uredbi.

Cl. 12. Krajevni izvršilni odbor izda vsem pridelovalcem vina odločbo o obvezni prodaji. Pravomočne odločbe pošlje krajevni ljudski odbor tudi pooblaščenemu odkupnemu podjetju oziroma kmetijskim zadrugam.

Zoper odločbo o obvezni oddaji se lahko pridelovalec v osemih dneh po prejemu odločbe pritoži na izvršilni odbor okrajnega ljudskega odbora, zoper odločbo, ki jo izda mestni ljudski odbor mesta, ki je izvzeto iz okraja, pa na ministrstvo za državne nabave. Pritožba se poda pisмено ali ustmeno pri izvršilnem odboru krajevnega

oziroma mestnega ljudskega odbora, ki jo mora v treh dneh poslati v odločitveni izvršilnemu odboru okrajnega ljudskega odbora oziroma ministrstvu za državne nabave.

Izvršilni odbor okrajnega ljudskega odbora oziroma ministrstvo mora izdati odločbo o pritožbi v osemih dneh od dneva, ko jo je prejel.

Izvršilni odbora okrajnega ljudskega odbora mora vse pritožbe, ki jim ne ugodijo, poslati ministrstvu za državne nabave, ki nezakonite odločbe po svoji nadzorstveni pravici razveljavi ali opravi.

Cl. 13. Če pridelovalec obveznosti po tej uredbi ne izpolni v določenem roku ali kakovosti ali če odda ali skuša oddati vino, ki ni naravno ali je pokvarjeno, naznaniti o izvršilni odbor krajevnega ljudskega odbora javno močilož, da uvede kazenski postopek.

III. KONCNE ODLOCBE

Cl. 14. Natančnejše predpise za izvajanje te uredbe izda po potrebi minister za državne nabave LRS.

Cl. 15. Ta uredba velja od dneva objave v Uradnem listu LRS. Stev. S-zak. 452.

Ljubljana, dne 16. oktobra 1950.

Predsednik vlade LR Slovenije:

Miha Marinko l. r.

Minister za državne nabave LRS:

Krese Leopold l. r.

SPET SAMO 78 ODSOTKOV!

Letošnji odkup žita v mursko-soboškem okraju se je zopet ustavljal pri 78% plana. Z o p e t pravim zato, ker v vseh letih, kar je v veljavi obvezni odkup, ni bil plan odkupa žita v okraju še nikoli izpolnjen. Prav gotovo je za to nek vzrok. Bodisi da je napaka v planiranju, bodisi v odkupu. In to napako bi bil že čas najti in odpraviti. Kajti, kaj pomaga vsako leto planirati, da bo mursko-soboški okraj oddal recimo 450 vagonov, če jih pa več kakor 380 ali pa 400 ne spravijo skupaje. Pogledimo, kaj nam kažejo o tem letošnje izkušnje:

V vaseh, kjer so kmečke delovne zadruge, pravijo kmetje takole: Kadar bodo zadrugi izpolnili obveznosti, jih bomo mi tudi. To njihovo sicer nepravilno stališče pa opozarja na nalogo, ki jo bodo morali odkupni organi v bodoče bolj upoštevati. Vtrajati bodo morali namreč na tem, da zadrugiški člani socialističnih gospodarstev dajejo pri izpolnjevanju obveznosti — z gled privatnim kmetom. Če bodo zadrugiški v neki vaši prvi izpolnili svojo obveznost, potem bo marksiški kmet, ki bi sicer mogoče spekuliral, pomislil: oni so oddali, pa bom jaz tudi. Danes pa nasprotno kmetje takole mislijo: zadrugiški, ki so dobili umetna gnojila, ki imajo stroje in tudi nižjo oddajo, svoje naloge niso izpolnili, zakaj bi jo pa jaz. Kako težko je na primer prepričati kmeta na Hodoš, da je potrebno za skupnost, da v redu odda pitance, če pa ve, da so hodoški zadrugiški dobili 40 stotov koruze za pitanje prašičev, pa so doslej oddali le dva prašiča. In pri takem »svetnem« delu so si hodoški zadrugiški kar lepo razdelili po 250 kg žita na osebo, dobili so ga tudi tak, ki imajo samo po nekaj delovnih dni.

Zadrugiški v mursko-soboškem okraju so letos sklenili pogodbe za oddajo 20 vagonov žita, kar je glede na njihovo gospodarsko zmogljivost tako premalo. Oddali pa so jih doslej samo okrog 13. Končno teh 7 vagonov zaostanka ne predstavlja v odstotkih niti velike številke, ki bi občno vplivala na izpolnitev plana. Pač pa tih sedem

vagonov mnogo bolj kvarno vpliva na mišljenje in ravnanje ostalih prekmurjskih kmetov. Stališče okrajnega poveršništva za državne nabave, da bo letošnje izterjalo od zadrugiškov tudi zadnje zrno, je popolnoma pravilno. Toda v prihodnje bo to treba storiti takoj v začetku, ne pa ob koncu odkupa.

Prav tako bo tudi nujno prenehati s čakanjem na oddajo pri privatnih kmetih. Dogajali so se primeri, da kmet ni hotel izpolniti obveznega odkupa, čeprav bi ga lahko. Okrajni ljudski odbor ga je kaznoval z denarno kaznijo recimo 8000 dinarjev. Ker pa kaznovanemu kmetu niso obenem tudi odvzeli dolžnih količin žita, je ta žito na prosto prodal, seveda za mnogo višji znesek, in kazni plačal.

Poverjenik za državne nabave pri okrajnem ljudskem odboru prizna, da bi bilo mogoče še precej odkupiti, če bi imeli več časa in ne bi šli že v odkup krompirja. To dejstvo kaže, da bo treba v prihodnje pravočasno začeti z resnim delom.

In končno. Če hočemo, da bodo odkupne akcije v soboškem okraju izpolnjene, bo treba v bodoče še mnogo več sodelovanja in pomoči krajevnih ljudskih odborov. Danes imamo v Prekmurju že lepo število krajevnih ljudskih odborov (vzoren primer je n. pr. v Gančanih), kjer vse naloge v vaši odlično sami rešujejo. Takim odborom niso potrebni nobeni aktivisti, rešujejo vsa vprašanja. Vendar pa v okraju tudi ni osamljen primer krajevnega ljudskega odbora v Cmelovcih, ki enostavno ni hotel izdati odločbe za obvezni odkup zato, ker so se člani bali zamerje. Ko je okrajni ljudski odbor pozneje natančno preučil gospodarsko zmogljivost posameznih kmetov v tej vaši, tudi po mlatiški knjigi, ki pokaže prejšnje, kakor pa boljše dejansko stanje, je prišel do zanimivih podatkov. Čeprav je pri družinah ostalo posameznim članom po 150 kg žita in so odštete še količine za obvezni odkup, je nekaterim ostalo še do 20% žita za prosto razpolaganje. H. ker vedo, da sami v svoji vaši najlažje

Ta zgleđ naj pomaga tudi drugim

V znani partizanski vasi Dražgoše v Selški dolini so vaščani že skoraj popolnoma popravili naselje, ki je bilo med okupacijo porušeno do tal. Vaščani so uporabili pri obnovi vse svoje sile, pomagali pa so jim tudi člani raznih sindikatov, med njimi posebno kranjski čevljarji podjetja »Obuteva«. Pred nedavnim so se spet spomnili nanje. To pot so lopate in krampe zamenjali s čevljarškim orodjem in so popravili presečenim vaščanom nič manj ko 64 parov čevljev. Delo so opravili zaenkrat in celo za porabljeno usnje niso zahtevali niti dinarja. Drugo nedeljo so se še enkrat oglasili. S seboj pa so pripeljali še tovarise iz čevljarške produktivne zadruge v Kranju. Skupaj so popravili 87 parov čevljev.

Še danes ne vedo za svojo obvezno oddajo krompirja

Kakor v ostalih okrajih se je odkup krompirja začel tudi v Beli Krajini. Vendar pridelovalci krompirja še niso po vsem okraju seznanjeni s količinami, ki jih bodo morali oddati za skupnost, kar bo nedvomno vplivalo na odkup krompirja. Navadno sklicujejo v ta namen krajevni odbori v vsakem večjem kraju sestanek vseh pridelovalcev, na katerem se potem skupno z njimi pomeni o količinah, ki jih naj odda vsako gospodarstvo. Tak sestanek je naročil sklicati predsednik okraja za 13. oktober zvečer v Predgradu in obljubil, da bo prišel na sestanek. Sestanek je bil res sklican in udeležba kmetovalcev iz več vasi prav dobra. Toda z okraja ni prišel nihče, pač pa so potem, ko so ljudje čakali že dve uri, z okraja sporočili, da je sestanek preložen. Ljudje so se z godrnjanjem razšli, saj to ni bilo prvič, da so jih s sestankom okrajni aktivisti »potegnili«. Drugič jih bo prišlo gotovo veliko manj, saj naši kmetički ljudje niso preveč navdušeni po trudopolnem dnevnem delu za take nekoristne nočne sestanke. — Okraj pa po vsem tem nosi še večjo odgovornost za odkup krompirja v Predgradu.

Razprava o kipu, ukradenemu z očetovega groba

Po dejanju in po prizadetih osebah nenavadna razprava je bila pred prvim okrajnim sodiščem za mesto Beograd. Sin je odnesel dragocen očetov kip z njegovega groba, da bi ga prodal. Ta sin je Rade Pašić, ki je bil že od nekdaj po svoji razpisnosti največje nasprotje svojega, skoraj legendarno skopega očeta, nekdanjega srbskega in jugoslovanskega državnika Nikole Pašića. V svoji razpisnosti je Rade Pašić nakopal svojemu očetu in državi nekaj mnogo korupcijskih afer, zdaj na stara leta, ko za afere po nekdanjem zgledu nima prav nobene priložnosti, pa je segel po očetovem kipu. Za umetnine se Rade Pašić ni nikdar dosti brigal, a ker je očetov doprinski kip izdelal mojster Ivan Meštrovič, je kip brez vednosti ostalih rodbinskih članov na skrivaj odnesel z groba. Ko so stari Beograščani že pred tedni opazili, da kipa ni več, je bil vsem v mislih — Rade Pašić.

Pred sodišče sta ga spravila sedaj njegova sestra Pava Racičević, ki ga je obtožila oskrumbe očetovega groba in prislavitve rodbinske lastnine, ter mestni ljudski odbor po zakonu o varstvu umetnin. Na razpravi je bilo prebrano pismo mojstra Ivana Meštroviča, poslano Pavi Racičevići. V tem pismu govori Meštrovič o umetniški sami, dejanje Rade Pašića pa označuje kot grdo kršitev pietete.

Sodišče je kip izročilo Pavi Racičevići, Rade Pašić pa je bil obsojen na plačilo vseh sodnih stroškov.

Nov reprezentativni lokal v Ljubljani. Minuli teden so v prostorih ljubljanskega hotela »Slona« odprli okusno urejeno slaščiarno. Obiskovalci hvalijo lepo urejeni prostor, zadovoljni so s postrežbo, ne odobravajo pa previsokih cen.

Malomarnosti pri razdeljevanju krompirja je treba kaznovati!

Kontrolna komisija MLO Ljubljane je v zvezi s čuvanjem živinskih fondov pregledovala, kako razdeljevalna mreža vskladiši in razdeljuje krompir zagotovljene preskrbe, ter pri tem ugotovila, da nekatere poslovalnice kljub prejetim navodilom krompir neprimerno vskladišajo, s čimer nastaja nevarnost okvare in tatvin. Zaradi teh grobih nepravilnosti in malomarnega ravnanja z živinskimi fondii bosta predani javnemu tožilstvu v kazenski postopek poslovođkinja poslovalnice »Specerijca« na Poljanski c. 73 Fani Podgornik ter poslovođkinja Mjocnikova iz prodajalne Povšetova 71. Kontrolna komisija MLO Ljubljana

Poverjeništvu za trgovino in preiskrbo MLO Ljubljana je v zvezi z razdeljevanjem krompirja zagotovljene preskrbe naročilo vsem poslovalnicam, da morajo krompir tako vskladišiti, da ne bo nevarnosti zaradi vremenskih nepravilnosti. Nekatere poslovalnice tega navodila niso upoštevale. Tako je poslovalnica »Specerijca« na Poljanski cesti 73, prejela 12. oktobra kamion krompirja, katerega so po navodilu poslovođkinje Fani Podgornik strelali kar na vogalu ceste, ki pelje v mestno klavnico. V hiši, kjer je poslovalnica, je obsežno dvorišče, kamor bi krompir lahko spravili, toda Podgornikova ni upoštevala navodila o varčnem ravnanju s krompirjem. Kontrolnim organom se je izgovarjala, da glede tega ni prejela nikakih navodil, čeprav je bilo ugotovljeno, da je podjetje »Specerijca« ta navodila pravočasno sporočilo svojim poslovalnicam. S to neresnitno trditvijo je Podgornikova hotela zavesti kontrolne organe in prikriti svoje neodgovorno vskladiščenje krompirja ter odkovornost prevajati na upravo podjetja. Slični primer malomarnosti je bil tudi na Kodeljevem. Tu je ljudska inspekcija opozorila rajonsko Kontrolno komisijo, da je poslovalnica v Povšetovi ulici 1. oktobra pustila na dežju 16.122 kg krompirja. Ta krompir je ležal na prostem čez nedeljo do ponedeljka in ker je ta čas deževalo je bil krompir ves čas izpostavljen vremenskim nepravilnostim. Zato nepravilno in malomarno vskladiščenje je odgovorna poslovođkinja Mjocnikova katere dolžnost bi bila, da bi pravočasno preskrbela primerne vskladišne prostore, če pa teh ni bilo najti, pa obvestila »Prehrano«, naj ji tega krompirja ne dostavijo takrat, ko je slabo vreme. Ta dva primera naj bosta v opozorilo vsej razdeljevalni mreži, da je treba še poostriženo vestno ravnanje z dodeljenimi količinami krompirja ter paziti, da se krompir ne bi kvaril in da bo do razdeljevanja pravilno vskladiščen.

Ali se res ne da doseči, da Jesenice ne bi več dobivale skisanega mleka

Okraj Jesenice-mesto je za kritje svojih potreb navezano na dobavo mleka iz okrajne Radovljice in Tolmin. Dočim je bilo radovljiško mleko skozi vse leto dobro, so se zene upravičeno pritoževale na Tolminskim. V polnih mesecih so večkrat namesto dobrega mleka, ki je pravzaprav edina hrana za dojenčke, prejemale skisano mleko. Ker pa je Tolmin precej oddaljen in se v taki vročini mleko kaj rado pokvari, so zene to upoštevale. Ko pa so v avgustu dobile kar štirikrat zaporedoma kislo mleko in ko so se ti primeri ponavljali celo v septembru, ko že ni bilo več vročine, je jeseniške zene minilo potrpljenje. Na svojih sestankih so odločno zahtevale, naj odgovorni ljudje na okraju razkizajo zadevo in dosežejo, da mleko ne bo prihajalo več skisano. Ker se kljub večkratnim opozorilom s strani okrajnega ljudskega odbora stanje ni izboljšalo, je okraj dvakrat zaporedoma poslal v Tolmin ljudi, da vidijo, kaj je na stvari, končno pa je odšel v Tolmin še tov. Lempi, poverjenik za blagovni promet in ugotovil tole:

Vaši, iz katerih dobiva mleko zbirni center v Tolminu, so precej oddaljene, nekatera tudi po 4 km. In je tako zaenkrat še nemogoče, da bi podli mleko iskal dvakrat dnevno, ker ni na razpolago dovolj prevoznih sredstev. Prva nevarnost, da se mleko pokvari, je že tu, kajti nekateri kmetje oddajajo jutranje, nekateri opoldanske, nekateri pa večerno mleko, ki se potem pri zbiranju zmeša. Drugo pa je, da je kompresor za ohlajevanje mleka v zbirnem centru v Tolminu pokvarjen in zanj ne morejo dobiti nadomestnih delov. Pravilo tudi pri nas ni strokovnjaka, ki bi strojno lahko popravil. Čeprav imajo na razpolago dovolj čevl za dovažanje vode za ohlajevanje, vendar uspeh ni tak kakor bi bil, če bi deloval kompresor. To sta stroju dva objektivna razloga, ki pa vendar nista taka, da se vsaj v zgodnjem času ne bi dala odpraviti.

Toda ogledimo si še drugo stran. Če se primanjkuje prevoznih sredstev in jih morajo res naštuno izkoriščati, je posev nemazljivo, zakaj so morali na primer 1. sept. čakati in iskati dve uri upravnik okrajnega prevoznega pod-

jetja, da je podpisal potni nalog, mleko pa se je medtem po vaseh parilo na soncu. To pa vsekakor ni bil osamljen primer. Tudi o posodi, v kateri prevajajo mleko, bi se dalo kaj povedati. Poglavje za sebe pa je količina mleka, ki jo Jesenice morajo prejemati. Čeprav je Tolmin izrazito agrarni okraj in bi potrošniki lahko brez težave dobivali mleko pri kmetih, obdržijo v Tolminu za kritje svojih potreb dnevno kar 1200 litrov mleka, okraju Jesenice pa namesto določenih 1200 l pošljejo večših kar 500 l manj, od česar primanjkuje pa je skoraj dnevni poltav. Tako so na jeseniških izločeni pri premejanju mleka otroci od 7 do 14 let, pa tudi bolniki in starci je malokrat dobijo predpisano količino mleka.

Če bi v Tolminu samo malo pomislili na to, v kakšnih pogojih se bore jeseniški kovinarji za izpolnitev plana, bi nekdo žrtvoval pri svojem delu in kaj pomeni jeseniška železarna za vso Jugoslavijo, in če bi samo malo pomislili na to, da so Jesenice izrazit industrijski center, kjer so odvisni predvsem od tega, kar jim dobavljajo drugi okraji, smo prepričani, da bi se le z malo več truda dalo doseči, da mleko ne bi prihajalo na Jesenice več skisano. Prav tako pa smo tudi prepričani, da ni nobenih objektivnih razlogov za to, da okraj Tolmin pošilja na Jesenice premanjše količine mleka, kajti če bi tolniške kmetičke vidle na Jeseniceh vdovo s štirimi otroci, od katerih je prvi star 5 mesecev, drugi niti dve leti, ostala pa 6 in 9 let, kako je tokrat, ko štiri dni zaporedoma ni dobila mleka, gotovo ne bi tarnale, češ da so oddaje previšoke, četudi bi bile višje kakor pa so bile doslej, če že ne gre drugače kakor tako, da okraj sam porabi dnevno tako veliko količino mleka.

Če že zaradi objektivnih razlogov ne deluje kompresor za pastereziranje mleka in če so težave pri prevajanju, potem naj odgovorni ljudje v Tolminu poskrbijo vsaj za takojšnjo odpravo mleka in pa za to, da bodo pošiljali toliko mleka, kolikor so dolžni. Pomislite naj samo na to, kaj pomeni jeseniška materina 41.721 l mleka, ki so ga do zdaj samo v letošnjem letu poslali premalo.

Soročnikom, prijateljem in znancem je vezano s službo hišnika, za enako stanovanje brez službe hišnika, naslov: Belina Ana, Koroška 5. Vprašati od 10. do 12. dop. 5024-10. ODEPILANJE je bilo damsko rdeče dvo-kolo Puch, tov. šte. 996425, ev. tablica 2773. Izsleditelj naj javi na LM, Komenskega 18, proti dobri nagradi. TOVARISA, katerim je kaj znano o pogrešanem art. naredniku Dušan Kovačiču, roj. 1909 v Trebnjem na Dol., zadnje službovane 1940 v Kraljevem, prosimo, naj sporoče na naslov: Marija Kovačič, Cankarjeva 8-III, Ljubljana 5046-15. ZAMENJAM takoj enosobno stanovanje v Zemunu z enakim v Ljubljani. Naslov v ogl. odd. 5047-10. ZAMENJAM manjšo komfortno sobo za večje. Plačam v živilih in kurivu. 5048-10. TOVARISA, dvosobno stanovanje s kabineto (5,25 x 5,10, 5,30 x 4,60, 3 x 1,90 m) v strogem centru zamenjav za manjšo dvosobno stanovanje ali tudi za lepo komfortno enosobno s kabineto, vse v centru. Ponudbe na ogl. odd. pod »Oktober-november«. ZAMENJAM dvostanovanjsko hišo v Novem mestu za hišo v Ljubljani. Ponudbe na ogl. odd. pod »Primerza zamenjava«. 5051-8. TOVARISA, ki je v nedeljo na igrišču Krima v kotu pri bufetu pobral šensko zapestno uro, opozarjam, da jo proti nagradi vrne, v izogib posledicam, ker je bil opažen. Vrniti v ogl. odd. 5052-14.

UMRLI

Umrla nama je naša predoba mama MARIJA STAUT roj. Oblak. Pokopali smo jo 16. oktobra. — Zaljubljeni sin Jože hči Marjeta in ostalo sorodstvo v Ljubljani, 18. okt. 1950. 3567-1

Petek, 20. okt. ob 20.: Donizetti: Don Pasquale. Zaključena predstava za Vojno pošto St. Vid.

Gledališko občinstvo opozarjamo, da bo pri opernih in dramskih predstavah vstop v auditorij prepovedan, čim se ugleda luči v auditoriju. Predstave se pričenjajo točno ob napovedanem času.

NGV v Ljubljani razpisuje službo krojača. Reflektanti naj imajo vesenje do gledališkega dela in naj bodo večji krojenci. Predstavite se pri Tehničnem vodstvu NGV v postlopu gledališke silkarne, Prešernova cesta 13 (prej Bleiweislova 13), dvišišče.

OKUD KOS-HRIBERNIK Komenskega ulica 12. Sreda, 18. okt. ob 20.: C. Goldoni: »Pri lepi kramarici«. (Mirandolina). Predpredaja vstopnice 1 uro pred pričetkom.

MESTNO GLEDALIŠE CELJE Sreda, 21. oktobra ob 15.: R. L. Petelinova: Ko so utihnilli topovi. Mladinska igra v treh dejanjih. Gosposvanske dramske sekcije »Slovenski dom« iz Zagreba. Zaključena predstava za šolsko mladino.

Sobota, 21. oktobra ob 20.: Predstava izven. Prodaja vstopnic od četrtika dalje dnevo od 16. do 18. oz. dve uri pred predstavo. 2322-n

MESTNO GLEDALIŠE JESENICE Sreda, 21. oktobra ob 15.: Schiller: Kovarstvo in ljubezen. Dijaška predstava. Zlata cena 20.—, 10.—. Nedelja, 22. okt. ob 15.: Schiller: Kovarstvo in ljubezen. Predstava za okoličane, zveze z vlaki ugodne. 2328-n

OKRAJNO GLEDALIŠE PTUJ Četrtek, 19. okt. ob 20.: »Veseli večeri«. Prvi program. Sestnajstletni. Režija Vladislav Cegnar. Gotovanje v Ormožu. Petek, 20. okt. ob 20.: Molliere: »George Dandin«, komedija v treh dejanjih. Devetletni. Režija Vladislav Cegnar. Gosposvanske v Ormožu.

KONCERTI

Violinistka Jelka Stanič-Krekova bo igrala na koncertu v petek 20. okt. ob 20. v veliki filharmonični dvorani med drugim tudi sonato, delo slovenskega avtorja, Uroša Kreka. V ostalem sta na njenem sporedu Leclairjeva in Brahmsova Sonata ter Bachova Ciaconna iz Partite v d-molu za violino solo. Sonate spremlja na klavirju pianist Anton Trost. Predpredaja Knjižarna muzikali. 2533-n

Prihodnji simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije, ki ni v abonmaju, bo dirigiral slavni francoski dirigent Jean Martinon, ki je v velikim uspehom že lansko leto vodil simfonični koncert v Ljubljani. Spored je naslednji: Beethoven: IV. simfonija. Lalo: Spornjska simfonija za violino-solo in orkester. Solist bo virtuos Kario Rupel. V

II. delu koncerta igra orkester Rousseauove skladbe Le Festin de l'araignee in 3. beseda iz De Fallove suite Le tricorne. Abonement simfoničnih koncertov so tekoma današnjega dneva v predprodaji rezervirani njihovi sedeži, ostala predprodaja začne jutri v četrtek. Koncert bo ponovljen v torek 24. oktobra. Predprodaja Knjižarna muzikali. 2534-n

PREDAVANJA

Jutri, 19. oktobra bo predaval »O problemu mednarodnega jezika« profesor Rudolf Rakuša iz Maribora. Predavatelj bo v mali filharmonični dvorani ob 20. Rajska ljudska univerza v rajona prireditelj njihova predavanja O zgodovini Ljubljane, v domu kulture, Hrenova ulica.

RADIO

SPORED ZA ČETREK Poročila ob 5.15, 6.00, 12.30, 15.00, 19.30, 22.00 in 23.55.

5.00 Jutranji pozdrav; 5.25 Veseli zvoki; 5.50 Jutranja telovadba; 6.10 do 7.00 Slovenska narodna in umetna glasba; 12.00 Lehek opoldanske spore; 12.40 Zabavna glasba in objave; 13.00 Ing. Simonič: O globokem predziskem oronju in pravočasni setvi pšenice; 13.20 Nicolo Paganini: Koncert za violino in orkester v D-duru; 14.00 Igra Vaški sekret, petja Božo in Miško; 14.30 Kulturni pregled; 14.40 Popularne skladbe izvajata na dveh klavirjih Rawicz in Landauer. 15.10 do 15.30 Male skladbe velikih mojstrov; 18.00 Od predkleske do danes (ciklus samospetev). Sodelujeta sopranistka Zlata Gjungjenec in pri klavirju Pavel Sivic; 18.20 Pogovor s pianistjo; 18.40 Janko Gregorc: Vaška suita; 19.00 Češka ljudska opera; 19.45 Zabavna glasba in objave; 20.00 Politični komentar Radia Beograd; 20.15 Koncert orkestra Slovenske filharmonije — Emil Adamič: Ljubljanski akvareli, Matija Bravničar: Kraj Matjaž (predigra), Pavel Sivic: Kolo; 20.50 Jezikovni pogovori; 21.00 Pester spored slovenske narodnih in umetnih pesni. 21.40 Sodelujoči: Kozlevcar, Avgust Stanko in slovenski vokalni kvintet; 22.15 Kaj bo jutri na sporedu; 22.30 Nočni koncert — Musorgski: Noč na golobem brdu, Čajkovski: Simfonija št. 6. Čajkovski: Francesca da Rimini; 24.00 Glasbena medigra; 00.15 Oddaja v italijanski: 00.45 Zaključek oddaje.

KINO

LJUBLJANA — UNION: francoski film »Cloccheries«, Aluminij. Predstava ob 16.15, 18.15 in 20.15 MOSKVA: angleški film »Pot do plemstva«. Filmske novosti 29. Predstave ob 15., 17. in 21. SLOGA: nemški film »Katica«. Borba za zemljo. Predstave ob 15., 17., 19. in 21. TRIGLAV: sovjetski film »Zoja

Kosmodrumska«, tednik. Predstavi ob 18. in 20. SIKKA: francoski film »Kavarna v pristanišču«, tednik. Predstavi ob 18. in 20. LITOSTROJ: češki film »Gosli in sanje«, tednik. Predstava ob 20.

OBVESTILA

Lesno-industrijsko podjetje Murska Sobota je prenehalo svoj sedež 14. oktobra iz Murske Sobotne v Ormož. Naslov: Lesno-industrijsko podjetje Murska Sobota, Ormož. Posilni predal št. 5. Brzjavni: LIP, Ormož. Zaradi uspešnejše poslovanja naj se v bodoče vsa službena pošta opremi z novim naslovom. — LIP, Murska Sobota,

Junaki narodno-osvobodilne borbe proti madžarskemu okupatorju

17. oktobra je preteklo šest let od enega najbolj žalostnih dni iz dobe okupacije Prekmurja. Tega dne je bila odkrita skupina partizanov — najboljših borcev za svobodo Prekmurja. Istega dne so madžarski okupatorji odpeljali iz Murske Sobotice 90 najzanesljivejših Slovencev, od katerih so se le redki vrnili iz nemških taborišč.

Stefan Kovač

Zgodovina narodnoosvobodilne borbe v Prekmurju ni tako bogata, kot je v ostalih slovenskih pokrajinah. Vendar številne sabotažne akcije in napadi na okupatorjeve postojanke dokazujejo, da je tudi tukaj osvobodilna fronta zajela širok krog ljudi, ki so se dvignili proti nemškemu in madžarskemu okupatorju.

Prva, ki je odločno pokazala svojo narodno zavestnost, je bila prekmurška akademska mladina. Ze konec aprila 1941. l. so Madžari v Murski Soboti sklicali sestanek prekmurških akademikov, kateremu je prisostvoval tudi madžarski prosvetni odposlanec. Na tem sestanku so se madžarski vodilni ljudje hoteli s prekmurški študentski pogovornici o njihovem študiju na madžarskih univerzah. Člani akademskega kluba »Zavestnost« se tega sestanka niso udeležili. Bili so prisotni nekateri člani Kluba prekmurških akademikov in študentje izven klubov. Zaradi nasprotja o vprašanju narodnosti prekmurških študentov, ki se je pojavilo na tem sestanku, je eden od študentov pozval vse tiste, ki se imajo za Madžare, da se dvignejo. Vstal ni nihče!

Kmalu po 27. aprilu 1941 je Stefan Kovač, odvetniški pripravnik v Murski Soboti, organiziral Osvobodilno fronto tudi v Prekmurju in postal njen prvi sekretar. Z ustanovitvijo Osvobodilne fronte se je tudi v Prekmurju pričel organiziran upor proti okupatorju. Večina mladine, med njimi tudi nekaj mlajših katoliških duhovnikov, se je odločila za njen program.

Revolucionaren pokret prekmurške mladine je mnoge presenetil. Madžarska emigracija iz leta 1919, ki je sedaj vrnila, kar ni mogla razumeti prebujajočih se duhov. Ze v poletju 1941 je bilo izvršenih v Prekmurju nekaj sabotažnih dejanj. Mladina je prerezala telefonske žice, prebravala madžarske napise in jih nadomestila s slovenskimi. Madžari so privlekli iz Sombathelyja tropo detektivov, katerim so pomagali domači plaščanci, voluhni in izdajalci. Ti so kmalu sestavili listo Slovencev, ki jih je treba aretirati. 22. julija so zaprli prvo skupino Slovencev, katere so v soboškem gradu deset dni zasliševali in pretepali, nato pa odpeljali nekatero v zapore, druge pa izpustili.

S 15. avgustom 1941 je prenehala posloevati v Prekmurju vojaška uprava, ki je pripravila pot civilni. V tem času so bili številni, najrazličnejši popisi. Najbolj zanimiv je gotovo popis prebivalstva v Prekmurju, pri katerem so Madžari kratkoma vpisali vse Prekmurce za Madžare, prav tako tudi nekatero priseljenec Slovence. Cilj okupatorja je bil, spreminjati vse svencede, kakor so oni imenovali Slovence v Prekmurju, po narodnosti in Madžare. Vodja prekmurških Madžarov, vojni zločinec Hartner, je na sestankih vedno poudarjal, da v Prekmurju ne živi nobena slovenska manjšina, temveč enakovredni Madžari. Toda kljub pritisku in zvižcanem se je še okrog 30% ljudi v Prekmurju izreklo pri podpisu za svendskok manjšino, to je za Slovence.

Sabotažna dejanja so se nadaljevala. Mladina je pridno širila propagandne brošure Osvobodilne fronte, ki so razkrivale nemške zločine onkray Mure. Vodstvo OF v Prekmurju je vzdrževalo z narodnim uporom preko Mure tesne stike. 1. septembra 1941. leta je vzplamtel ošlica slame na grofovskem veleposstvu v Rakitščanu. Zaradi tega so Madžari aretirali 40 Slovencev, predvsem

tom Sumenjakom, ki je bil znan kot eden najbolj smelih partizanov. Konec avgusta je domačin Jože Kramar-Juš, ki ga je poslal oblastni komite KPS za Stajersko, pripeljal v Prekmurje novo skupino partizanov. Delo te skupine je bilo sicer kratko, toda izredno borbeno. Pešička partizanov je razgibala vse Prekmurje. Ljudje so začeli o partizanih govoriti pogumneje. Širile so se govorice, da je Prekmurje polno partizanov. Ni čudno: skupina je bila zdaj tu, zdaj tam. Enkrat v Bistrici, pa zopet v Filovcih. Nato v Puconcih in zopet v Strehovcih ali Brezovcih, skratka, po vsem Prekmurju. Med okupatorji in domačimi magnati je strah pred partizani iz dneva v dan naraščal. Pozivali so ljudstvo na oslošnost in sodelovanje, ako hočejo imeti v Prekmurju mir. Mladina pa je v odgovor organizirala boj kot madžarske kulture.

Po kapitulaciji Horthyjeve vlade se je 16. oktobra 1944 ta skupina partizanov in še nekaj ilegalcev sestala v Brumnovi hiši v Murski Soboti. Partizani so pripravljali načrt, kakšno pojejo naslednjega dne oficijelno k madžarski oblasti da prevzamemo po kapitulaciji Horthyjevo oblast. Se isti večer pa so se sestali tudi domači fašisti z vojnimi zločinci Hartnerjem na čelu in vojaški ter civilni predstavniki in odločili usodo 88 Slovencev, ki so jih naslednjega dne — 17. oktobra 1944 — aretirali.

Tako je naslednjega jutra prišla obojeznostna skupina vojakov tudi v hišo trgovca Joška Brumna, kjer so se skrivali partizani: Jože Kramar, Juš, Stanko Crvič — Bojan (tudi Sergej), Dame Sumenjak — Miran in Franc Kosi — France. Ko so domači skozi okno opazili osem mož, ki gredo proti hiši, so se takoj obvestili partizane v kuhinji. Lastnik hiše Joško Brumen je pričel okoli vojakov v srednjem delu stanovanja, kjer so mu povedali, da se mora v dveh urah pripraviti z vso družino za odhod. Medtem pa so se partizani spustili po vrvi iz prvega nadstropja na dvorišče. Toda tu so našli na madžarske vojske. Juš je hitro oddal rafa, Miran pa je vrge granato in jih s tem preopdil. V hački, ki se je nato razvila, je bil Juš težko ranjen in se je potem, ko je omogočil tovarišem umik, sam ustrelil, da ne bi padel živ okupatorjem v roke. Ostalo trojico je zasledovalo vse vojaštvo, žandarmerija, narodna straža in domači fašisti, ki so bili takoj alarmirani. Na čestit proti Tišini je trojica še likvidirala štiri madžarske orožnike, vse sedla na njihova kolosa in se prebilo do postojanke v bližini Puconec. Nekaj časa pozneje je bil Bojan v borbi pri Vaneč, kjer so bili izdani, ranjeni in ujeti. Miran in France pa sta po junjski borbi s četo madžarskih orožnikov in oddelkom vojaštva padla.

Istega dne je druga vojaška skupina odčrnila še dva partizana v kleti Deškovičeve hiše: Viktorja Zenkoviča — Cirila iz Ljutomer in Ivana Orla — Rasika iz Ljubljane ter oba ujela. 17. oktobra 1944 so nato madžarski okupatorji odpeljali iz Murske Sobotice večino zavednih Slovencev. Odpeljali so kar cele družine. Nekateri so se vrnili, največ pa jih je ostalo v nemških taboriščih.

Ob šesti obletnici tega žalostnega dogodka sta se Murska Sobotina in vse Prekmurje svečano oddolžila spominu vseh padlih žrtev. Na hišah, kjer so bili borci za svobodo Prekmurja delali, so bile odkrite spominske plošče Stefanu Kovaču, Stefanu Cvetku, dr. Roganu in vsem ostalim junakim borcem narodnoosvobodilne borbe v našem Prekmurju. H.

Smrt Stefana Kovača je osvobodilnemu gibanju v Prekmurju zadala težak udarec, ni ga pa uničila, kot je to pričakovalo sovražnik. Nekaj prekmurških mladincev se je umaknilo v Medjimurje in v Ljubljano, kjer so nadaljevali borbo za uresničenje programa OF.

Okupator pa je v Prekmurju pričel z vse bolj pogostimi aretacijami. 25. okt. 1942. leta je bila internirana skupina zdravnikov, sodnikov, odvetnikov itd. 4. decembra istega leta so bili mobilizirani vsi pripadniki izraelitske vere, katere so poslali gradit letališča, ceste in druge važne objekte. 4. in 5. oktobra naslednjega leta so Madžari zopet aretirali 76 Slovencev, med njimi precej kmetrov, ter jih odpeljali na Madžarsko na prisilno delo, pozneje pa v razna taborišča. 27. apr. 1944. leta pa so odpeljali iz Murske Sobotice 177 židov, od katerih se jih je nekaj vrnilo. Kmalu po internaciji židov, maja 1944, pa je okupator izvršil natančen popis vseh Slovencev. To je bila prva priprava za 17. oktober.

Mladina pa je še naprej širila propagando OF in vzdrževala zveze s partizani onkray Mure. Člani OF so pripravljali razna predavanja. Dijaki in akademiki so se pripravljali za odhod v partizanske vrste. Nekaterim je to uspelo, nekaj pa jih je bilo aprila 1944 interniranih. Lokalni list se je ob tej priložnosti hvalil, da so v Murski Soboti izvršili dobro čistko.

V avgustu 1944 se je osnoval Okrajni odbor OF za Prekmurje z voditeljem dr. Ludvikom Roganom in Dane-

Novice in zanimivosti
Sporazum o graditvi jezua pri izviru Modrega Nila. Egipt, Vel. Britanija in Abesinija so sklenili sporazum o graditvi vodne pregrade na jezeru Tana pri izviru Modrega Nila. Cez pol leta se bodo pričela dela na namakalnih napravah na Velikem Nilu, v Sudanu in na Belem Nilu v Ugandi. Ta dela, ki bodo najbrž trajala 20 let, bodo pripomogla pri namakanju in preprečevanju poplav v Egiptu in Sudanu. Ta načrt določa tudi zgraditve hidrocentrale v Sudanu, katere energijo bodo uporabljali v industriji sladkorja in kopanja zlata, kjer sedaj uporabljajo za kurivo les.

Telovadna društva morajo postati gospodar svojih domov

Poletje je v kraju in mladina se spet vrača z igrišč in travnikov v telovadnice. Vsako jesen dobi delo v telovadnih društvih po poletnih taboriških, tekmi in zletih spet svoj običajni tok; društva ponovno začne svoje redno življenje. Bolj kakor kdaj koli, pride prav zdaj do veljave vprašanja, kaj naj počno društva, ki sicer imajo doma, imajo telovadnice, pa za njo in morejo kaj prida okoristiti, ker je preurejena v dvorano za kino ali je prostor za vsakovrstne shode in sestanke, v vsakem primeru pa je neurejena, zamazana in kot taka najmanj primeren prostor za telovadbo.

Fizkulturalni domovi so uzakojena lastnina Telovadna zveze Slovenije in jih imajo v najemu uprave posameznih društev. Teh domov je več kakor sto, toda komaj tretji del jih deloma služi svojemu namenu. V Sevnici je n. pr. telovadni dom preurejen v dvorano za kino, ki je hkrati tudi prostor za vsakovrstne sestanke in veselice. Društvo je skupaj s predstavniki TZS podvelo že najodločnejše korake, toda dostoj se vedno brez uspeha. Majhno število pionirjev se zmeraj telovadi v skrajno zamazani dvorani, ostalih oddelkov pa uprava društva ne more spraviti v življenje, ker telovadba pač ne bi mogla biti redna. Pa imajo v Sevnici še eno dvorano, ki bi se dala z malimi stroški preurediti za kino, toda kino podjetje neče slišati nitiesar o preselitvi, krajevni organi pa kljub obljubam in ponovnemu sporazumu ne store nitiesar. Članov uprave telovadnega društva se loteva obupa, toda zaveda se ne premake nekamor.

Ta primer pa ni osamljen. V Laškem gospodari v propadajočem domu vsak po mili volji. Društvo je že večkrat očistilo dvorano z velikim trudom in stroški, toda vse kaže, da je odločena telovadnica še posebej privlačna. V nekaj urah je vse pri stolu in načelnica P. Sinekova, načelnik Peterlin in tajnica Mermoljača si zama pripravejajo spraviti društvo v redno življenje. Podobno je v Grosuplem, kjer je nastal pravcat vihar, ko je društvo zahtevalo minimalno najemino za vsakokratno uporabo dvorane. Takšnih primerov je še mnogo. Na Jesenicah mora biti telovadnica čez vsa zimo na voljo različnim organizacijam za veselice, čeprav so v mestu še druge dvorane, kljub temu, da je društvo na Jesenicah le malo delavno, je tudi tamka očiten nepravilen

odnos krajevnih organov, ki nimajo prav nobenega razumevanja za zaščito društva in telovadnice. Navzlic temu pa so vendarle takšna društva, ki lepo uspevajo; toda povsod je ob pomoči organov oblasti in množičnih organizacij, ki nudijo vso pomoč društvu in ščitijo zlasti telovadne prostore. Telovadno društvo v Starem izvede vsa zadnja leta lepo deluje in tudi izredno vsako leto svoj nastop. Takšnih društev je nekaj v okraju Celje-okolica, nadalje v Komendi pri Kamniku, v Mariboru ter okoli in še ponekod. Tudi v Mežici se je v najdem času razvil eno naših najboljših društev, kljub temu, da je telovadnica dolgo služila za skladišče K.L.O. Ob pomoči množičnih organizacij, predvsem sindikalne, pa je bilo rešeno vprašanje skladišča in društvo ima pred seboj najlepšo ločotnost. Toda takšnih primerov je sorazmerno mnogo premalo.

Na podlagi tega ni čudno, da se desletje telovadna organizacija ni mogla razviti v obsegu, kakor bi se morala na podlagi velikknega družbenega pomena. Dejstvo je, da so imele predvojne organizacije veliko več članstva, kakor ga vključuje v sedanja telovadna društva. To dokazuje, da smo storili mnogo premalo, pa bodi glede domov, kakor tudi glede priznanja, ki ga za svoje delo dobivajo amaterski vadiitelji.

Pred kratkim je bila pri TZS ustanovljena posebna komisija, ki bo obravnavala vprašanja domov. Resda morajo domovi služiti javnosti in biti, kadar je to potrebno, na razpolago množičnim organizacijam, vsaj še toliko časa, dokler bo tako občutno pomankljivo prostoro. Toda tu je nekaj drugega. Da je namreč vse premalo takšnih ljudi, ki se zavedajo, da je uprava društva tisti organ, ki dom upravlja in z njim tudi razpolaga. Uprave društev so poučene, da so dolžne domove oddajati za posebne namene pod določenimi pogoji, toda tako, da redno delo društva ni okrnjeno in na način, ki je potreben za kakršnokoli redno poslovanje glede najema in oddaje. Nikakor se ne sme več dogajati, da gospodarji po domovih neodgovorno posamezniki tjavdan po mili volji. Tako bo novostanovljena komisija načrtno urejevala vsa vprašanja v zvezi s telovadnimi domovi in zahtevala karkoli po javnem tožilstvu tudi kazni v takšnih primerih, kjer po-

samezniki ne bi hoteli razumeti, da je treba tudi glede telovadnih domov napraviti red.

V ostalem pa bo Telovadna zveza se vnaprej storila vse, da bodo uprave slehernega društva navezale najviše stike z množičnimi organizacijami in še posebej z OF in sindikati. Le takšno sodelovanje bo omogočilo društvom pravilno reševanje problemov, ki se pojavljajo glede domov, takisto pa bo to tudi edina pot za pridobitev priznanja, ki ga zaslužio vadiitelji za svoje težko in odgovorno delo. Vsem fizkulturalnim telovadnim društvom je naročeno, da pripravo dostojne fizkulturalne manifestacije v priložnosti desletnice OF. Naj bodo prav te proslave povod za tesnejše sodelovanje in skupno reševanje vseh vprašanj, ki so doslej ovirali razmah telovadne organizacije. J. M.

NAMIZNI TENIS Tekmovanje za pokal FLRJ in III. zvezni turnir

V Skopju sta bili te dni dve zanimivi tekmovalni v namiznem tenisu: za pokal Jugoslovije in III. zvezni turnir. Ker v pokalnem tekmovanju močnejši mladosti in Borca iz Zagreba nista nastopili, sta se v finalu pomerila Spartak in novosadski Zeleznicar. Zmagal je zaslužio Zeleznicar 5:4.

V moštvenem tekmovanju zveznega turnirja so osvojili prvo mesto člani Spartaka z zmago nad Zeleznicarjem 5:3. Med ženskimi si je priborila prvo mesto mladost, ki je premagala Lokomotivo 3:1, med mladinci pa je postal prvak Partizan z zmago nad Spartakom 5:4.

Največje presenečenje na tem turnirju je napravil Gruič, ki je z odlično igro premagal V. Harangoza 3:1.

Odbojkaško prvenstvo informirojskih držav

V Sofiji se je začelo tekmovanje za evropsko prvenstvo v odbojki, na katerem v sodelovanju samo informirojske države, ker so druge članice Mednarodne federacije za odbojko odgovorale svojo udeležbo. Na zadnjem evropskem prvenstvu v odbojki, ki je bilo v Pragi, je prišlo do številnih nepravilnosti pri sojenju in do namernih poškodb igralcev pri igri, kar je potem izvedlo veliko polemiko in športnem tisku Evrope.

Zeleznicar premagal Krko

V tekmovanju zvezne odbojkaške lige je Partizan premagal Sarajevo 3:0 (15:9, 15:8, 15:8), mariborski Polet pa Proleterja iz Zrenjanina 3:1 (15:5, 11:15, 15:8, 15:6).

Preteklo nedeljo se je nadaljevalo republiško prvenstvo v odbojki. Tekma med kandidatom za prvo mesto Krko in zadnjeplasiranim Zeleznicarjem se je končala s presenetljivo zmago Zeleznicarja 3:1 (13:15, 15:9, 15:13, 15:10). Iz republiške lige sta še naslednja rezultata: Krka: Slovenj Gradec 3:0 w. o., Prešeren: St. Peter 3:0 w. o.

Odbojkaški Krma so imeli v gosteh moštvo iz Kaunika in ga je lepi igri premagali z rezultatom 3:2. Tekma med mladinci Krma in Kamnika za slovensko prvenstvo pa se je končala z zmago Kamnika 3:1.

Gozdni tek smučarjev

Po navodilu Smučarske zveze Slovenije bo priredil Smučarski klub Enotnost v soboto 21. t. m. ob 15.30 s startom na letnem telovadišču v Tivoljuju meddržavni smučarski gozdni tek. Člani bodo tekli 5 km, mladinci 3 km, članice in mladinke pa 2 km. Pravico nastopa imajo smučarji tekmovalci in tekmovalke, vključeni v bližnjih klubih in pri nas. Pisanje prijave je treba poslati na smučarski klub Enotnost, Ljubljana, Dapčevičev trg 2, do 20. oktobra ob 20.

S A B Jovanovičeva Jugoslavije nova prvakinja

XV. kolo: Pongrac: Velimirovič 6:1, Kozak: Kudrna 6:1, Bačić: Sutorovič 1:0, Andrić: Cvenkelič, prekinjena, Carić: Timofejeva, prek., Delak: Bork, prek., Nako: Korban, prek., Kokož: Jovanovič 6:1.

Partiji iz 14. kola: Jovanovič: Nagyremi, Korban: Delak 1:0.

Po 15. kolu vodi Jovanovič 12 točk, Delak 9(1), Velimirovič 9, Cvenkelič 9(2), Timofejeva, Nagy 8(1), Kudrna 8, Andrić, Korban 7(1), Pongrac, Bertok 6(1/2), Kozak: 6(1/2), Sutorovič, Bačić 5, Tomljenovič 4(1/2), Kokož 2(1/2), Carić 2(1).

Vabila našim mojstrom na turnirje v tujini

Sahovska zveza Jugoslovije je prejela več vabil na razne mednarodne turnirje, ki bodo letos in prihodnje leto. Tako so naši šahisti povabljeni na mednarodne turnirje v New Yorku, Madridu, Hastingsu, Luzernu, Evertenu in na počinah turnirja za svetovno prvenstvo v Baden-Badenu. Sahovska zveza Jugoslovije bo te dni odločila, kateri izmed naših mojstrov bodo zastopali našo državo na posameznih turnirjih.

Velemojster Najdorf je večer igral v Ljubljani

Simultančno proti 35 nasprotnikom. 18 partij je dobil, 10 remiziral in 7 izgubil.

PRVENSTVO SLOVENIJE V KOŠARKI Mariborski Zeleznicar prvak

Preteklo nedeljo so košarkaški mariborske Zeleznicarja premagali v Mariboru Zeleznicarja iz Nove Gorice z rezultatom 46:15, s čimer so Mariborčani postali prvaki Slovenije.

Ljubljanski košarkaši v Trstu

Na stadionu »Prvi maj« v Trstu je bila v nedeljo ob navzočnosti velikega števila gledalcev košarkaška tekma med tržaškimi košarkaškimi klubom in košarkaški »Enotnost« iz Ljubljane. — Zmagali so Tržačani 54:34.

Zvezna liga v hokeju na travi

Začela so se tekmovalna zvezna lige v hokeju na travi. V prvi tekmi v Zagrebu je prevladala »Jedinstvo« premagal predstavništvo Slovenije »Gradis« iz Ljubljane s 6:0.

Dan konjskega športa v Postojni

Klub za konjski šport v Postojni je bil ustanovljen marca letos. Zdaj šteje 42 aktivnih članov, med katerimi je nadpolovico kmečke in delavske mladine. Ta vrsta športa je na Primorskem nova, zato je bilo treba premagati mnogo težav, preden je lahko klub začel z del-

Prvenstvo Slovenije v košarki

Prvenstvo Slovenije v košarki je bilo v nedeljo ob navzočnosti velikega števila gledalcev košarkaška tekma med tržaškimi košarkaškimi klubom in košarkaški »Enotnost« iz Ljubljane. — Zmagali so Tržačani 54:34.

Ljubljanski košarkaši v Trstu

Na stadionu »Prvi maj« v Trstu je bila v nedeljo ob navzočnosti velikega števila gledalcev košarkaška tekma med tržaškimi košarkaškimi klubom in košarkaški »Enotnost« iz Ljubljane. — Zmagali so Tržačani 54:34.

Zvezna liga v hokeju na travi

Začela so se tekmovalna zvezna lige v hokeju na travi. V prvi tekmi v Zagrebu je prevladala »Jedinstvo« premagal predstavništvo Slovenije »Gradis« iz Ljubljane s 6:0.

Mimohod članov ob dnevu konjskega športa v Postojni

Prvi tem ima nedvomno velike zasluge general Marko Paračnik, ki je med prvih ustanoviteljev kluba. Vsestransko pomagal, kakor tudi garniziji JA iz Postojne, ki je dala na razpolago jahalne konje in potrebne instruktore.

V nedeljo 15. t. m. je klub priredil »Dan konjskega športa« v Postojni. Dopoldne je bila slovesna izročitev prila, nato pa mimohod jahačev. Popol-

prvo mesto »Edo« z jahačem Janezom Semlerjem, pri galopskih dirkah na 2000 metrov je zmagal »Lohid«, pri kasakiški dirki pa bil prvi Vitomir Vidmar iz Prestranka.

Nad 2500 gledalcev je z zanimanjem spremljalo dirke in izrekalo priznanje mladim jahačem, ki so v kratkem času pridobili toliko spretnosti. B. S.

Bilo je pod Gorjanci

Ivo Pirkovič: **POLOM**

Dan pozneje so v svečani ceremoniji, ki jo je opravil patriarh Gavril, mlademu prestolonasledniku spregledali manjkajoča leta in ga oklicali za kralja.

Koliko je bilo v vsej tej kraljevski drami pravega rodoljublja, naj prihranimo raziskavanju učenih zgodovinarjev. Za trdno vemo le to, da je bila vsa ta shakespearevska zgodba v resnici le zadnje dejanje v prikriti borbi, ki je v kraljevskem domu divjala za oblast med princem Pavlom in njegovim nečakom, nedoletnim prestolonaslednikom Petrom, oziroma varuhi njegovih dednih pravic. Kar bi se nepoučenemu človeku utegnilo zdeti rodoljubje, je bil v resnici domač preprij v hiši Karadordjevičev in smemo verjeti, da se bil Petrovi varuhi zoper Nemce zato, ker je bil zanje Pavel, in da bi bil Peter po vsej priliki za Nemce, če bi bil zoper nje tekmeec Pavel.

Zato z vso to kraljevsko dramo nima mnogo opraviti navdušenje množic, ki so se kot hudourniki zgrinjale od vseh strani na ulice in trge, vzkliale zaveznikom, izlivala silna čustva v rajanje kola, klicale nbojji grob nego roba, nbojji rat nego pakta in opljuvale voz nemškega poslanika, ki se je prikazal na cesti. Vsa širna domovina je zadržala v rodoljubni vročici, ki jo je netila nesrečna usoda tujih pregaženih dežel. Pripravljene tudi na brezumna junštva, bi se vrgle na silnega sovražnika z golimi rokami, če bi se tisti čas prikazal pred njimi.

Nemci, ki so se jim na mah zmedli vojaški načrti, so sedaj naglo ukrepali. Vdrli so na Ogersko, ne da bi čakali, da jim Madžari privoliijo; s svojimi armadami so hoteli naglo prodrati na naše meje. Madžarski ministrski predsednik, grof Teleki, ki je z nami pravkar sklenil prijateljstvo, si je v obupu končal življenje in niso bile krive pokvarjene ribe, ki da se jih je najedel pri gostoljubnem Ivanu Hribarju v Ljubljani in s katerimi so hoteli zastrti resnico.

Začeli smo se pripravljati na vojno. Mladega kralja so že prej oblekli v novo častniško uniformo, ga posadili v tank in fotografirali; nadeli so mu oblačilo konjeniškega oficirja, ga posadili na konja in zopet slikali; veleli so mu obleči se za letalca in splezati v letalo in so tudi tako napravili njegovo podobo. Mlademu kralju so okrojili obleke sploh vseh rodov vojske in so menili, da je pripravljen na vojevanje.

Po vseh krajih in tudi manjših naseljih so ukazali graditi zaklonišča zoper napade iz zraka. Na občinskem svetu, na njivi med potokom in cesto, so izkopali dolg jarek in ga pokrili z bruni in zemljo. Ljudje so si črno luknjo ogledovali in menili, da bo bolje poginiti, če je usojeno, na cesti ali na polju, kakor da bi jih žive zasulo v tej zadušilji jabinji; na vsak način pa da bo varneje v grmu, žitu, koruzi ali celo nizkem krompirju, če se človek v razboru dobro pritisne k zemlji. Sicer pa bo zaklonišče v kratkem itak zalila voda, ker je nižje od struge potoka poleg.

Gasilce so poklicali v Ljubljano na urjenje v obrambi zoper nevarnosti iz zraka in so jim tam nazadnje zaupno pokazali skrivno orožje zahodnih zaveznikov. Na samot-

nem kraju so v škat vođe vrgli droban kočček skrivnostne snovi, ki se je vnela in je škat razneslo. In je šla zgodba o škatu, ki da je zginil brez sledu, kar je videl seveda tudi nekdo iz domače gasilske čete na svoje oči, od ust do ust, zaupljivo in kakor poročstvo zvestega zaveznika, ki nas bo s svojo vojaško močjo in tehniko varoval vsakršnega zla.

Vaščanov se je namreč že poločala topa tesnoba, ko so goltali iz Svicare prinese in skrivaj natisnjene Rauschnigove izpovedi o pekelnih namerah nemškega firerja. Oklepati so se začeli slehernega medlega upanja, kakor grabi človek, ki tone, brez razsodnosti za praznim ničem. Ne vsi, zakaj mnogi so tudi pri fari svetega Jerneja potuhnjeno povešali oči in, kakor da nekaj pričakujejo, bili gluhi za svareče opomine razsodnejših. Po gladnih vaseh pa je vela strupena sapa sovražne propagande, ki je iz nepopisne revščine odnasala bledične solske in cerkvene nauke o domoljubju in npravnstvenih čednostih kot prazne pleve in puščala za seboj le še nepotešeno kopnenje po delu in kruhu.

Na cvetno nedeljo so od prve maše grede ženske jokale. Odprl sem radijski sprejemnik. Razburjen glas je rotil, naj ne imajo ljudje alarmov za vaje, zakaj rano zjutraj da je na mejah napadel sovražnik, ki pritiška v deželo z vseh strani. Ljubljana da je imela že prve žrtve med radovedneži, ki so lahkomišlno ogledovali boje topništva s sovražniki letali, meščani pa da še vedno nočejo verjeti. Da naj ljudje tudi ne ovirajo premikov naše vojske, ki operira proti sovražniku. Beseda noperiraa je bila kakor blagodejna obliž kruto ranjenemu rodoljubju in

je zlasti one, ki ji niso vedeli pravega pomena, navdajala z občutkom olajšanja.

Prijateljska zaveza, ki smo jo zadnja noč sklenili z Rusi in ki naj bi bila Nemcem opomin, ni mogla na dogodek več vplivati, zakaj nacistični bombniki so tisti trenutke, ko so v Kremlju zavezo podpisovali, že nakladali smrtonosen tovor, namenjen nesrečni prestolnici, Hitlerjeva vojska pa se je že pomikala v napad.

Obveznike so klicali pod orožje. Sla sta tudi brata: Jože, ki se je v vojski usposobil v tehnični službi, proti severnem bojišču, Jaka, ki je služil v pehoti na Hrvatsko. Posv.čljali smo se s tesnobnimi občutki in si nemo zrl v obraze, kakor da bi si jih hoteli vtisniti v spomin, če je morda slovo za vedno. Za Corta nismo vedeli nič. Nismo dvomili, da bodo tudi dijake poslani na fronto. Poslej smo le še s pridržano sapo prisluškovali novicam, ki so kot zlovesčte ptice plahutale po zraku.

Prihajala so vznemirljiva znamenja zmede in brezglavosti. Domislili so se, da je treba v mraku zastrti okna. Ponoči so neznan ljudje prislonili k hiši lestev in glasno razbijale trgali hišno število. Da ne bo sovražnik vedel, v katerem kraju je, če nenadoma vdere v vas ali vrže padalec, je pojasnjeval neznan glas iz teme. Da podirajo tudi kažipola ob cestah in na razpotjih.

Skozi vas je zgubljeno pritaloval vojak dopolnilne komande, ki se je v Kostanjevici zabila v stari klošterski in s petimi zaboji zemljevidov Bosne čakala povelj. Vojak se je nameril dober dan hoda delat domov, v Trebnje, skositi, kakor je dejal v naši vasi, zakaj nihče da jim ne daje jesti in vojaki prosijo po hišah ubogaine.